

14.5.2008

15. 05. 2008

Harc MMM
INFO 022:00/2008

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 3.4.2008

Asia: Lausunto kalastuslain kokonaisuudistuksesta

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö on kartoittamassa kalastuslain ja -asetuksen uudistus-
tarpeet. Kalastuslain kokonaisuudistus sisältyy hallitusohjelmaan.

Pohjois-Pohjanmaalla kalastusta harjoitetaan monipuolisesti ja kalastuksella on huo-
mattava merkitys alueen asukkaille ja alueen vetovoimalle. Pohjois-Pohjanmaan liitto
näkee, että parhaimmillaan kalatalouden rooli voisi olla nykyistä suurempi. Liitto on
tyytyväinen siihen, että nyt on mahdollista korjata kalastuslainsäädäntö nykypäivän
olosuhteita ja tarpeita vastaavaksi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä tapaa, jolla ministeriö on nyt käynnistänyt ka-
lastuslain uudistus -hankkeen: eri tahoja laajasti kuulemalla pystytään uudistustyö
suuntamaan jo alussa oikeisiin kysymyksiin. Pohjois-Pohjanmaan liitto antaa seuraa-
van lausunnon aluekehittämisviranomaisen näkökulmasta kuultuaan Perämeren kala-
talousyhteisöjen liittoa, Oulun kalatalouskeskusta, PVO-Vesivoima Oy:tä, Pohjois-
Pohjanmaan vapaa-ajan kalastajapiiriä ja Kainuun TE-keskuksen kalatalousyksikköä.

Nykyinen kalastuslaki ja -asetus sisältävät runsaasti yksityiskohtia johtuen siitä, että
niillä yritetään hallita koko maan monimuotoiset kalastustilanteet. Nykyiset säädökset
sinänsä tarjoavat mahdollisuuksia kalatalouden alueelliseen ja paikalliseen järjestä-
miseen, mutta näitä mahdollisuuksia on todellisuudessa käytetty varsin niukasti. Li-
säksi nykylainsäädännössä on kohtia, joita ei ole sovellettu käytäntöön.

Kalatalouden perusongelmana on yhä suurempi "kysynnän ja tarjonnan" välinen epä-
suhta. Kalastuskysyntä kohdistuu aikaisempaa voimakkaammin vain tiettyyn osaan
kalastosta: virkistyskalastuspuolella suurikokoisiin petolohikaloihin sekä kuhaan,
ammattikalastuksessa samoihin lajeihin sekä siikaan ja muikkuun. Lohikaloihin koh-
distuvien pyyntivälineiden teho on kasvanut aiemmista vuosikymmenistä, mikä kos-
kee sekä seisovia pyydyksiä että vapavälineitä.

Kalastuksen luonne on polarisoitunut siten, että nykyisessä lainsäädännössä tarkoi-
tettu kotitarvekalastus on hiipunut samalla kun ammattikalastus on ammattimaistunut
entisestään ja virkistyskalastus on kasvanut samalla erikoistuen uusiin muotoihin.

Ammattikalastusta lukuun ottamatta muu kalastus on ainakin sisävesillä muuttunut
suoraa toimeentulomerkitystä omaamattomaksi virkistyskalastukseksi. Osa virkistys-
kalastuksesta on kehittynyt kalastusmatkailuksi, jonka kautta kalastuksella on välilli-
siä toimeentulovaikutuksia. Kalastusasetuksen nykyinen ammatti-, kotitarve- ja virkis-
tyskalastus -kolmijako ei ole enää ajan tasalla. Ammattikalastus-käsite on nykyisen
lainsäädännön pohjalta hämärä. Määrittelyssä tulisi siirtyä todelliseen elinkeinolli-
seen vaikuttavuuteen; sitä voitaneen parhaiten mitata liiketaloudellisen tuloksen suu-
ruudella - nykyinen %-ajatteluun perustuva määrittely on joka tapauksessa huono.

Kalastuksen muuttuessa kalatalousneuvontaorganisaatioiden toimintakentät eivät enää vastaa täysin kalastajakuntaa ja sen tarpeita, ja samalla neuvontajärjestöjen päällekkäisyydet ovat kasvaneet. Virkistyskalastusharrastamisen "neuvontaa" hoitavat nykyisin varsin paljon kaupalliset informaatikanavat. Neuvontajärjestöjä voisi ehkä yhdistää ja suunnata neuvontapanosta uudelleen. Mikäli kalastusalueiden toimivaltaa lisätään, tulisi neuvontaa kohdistaa erityisesti sinne.

Todellisuudessa useimpien vesien biologinen kyky tuottaa kaloja painottuu toisin kuin nykyinen kalastuskysyntä. Mahdollisuudet saavuttaa kalastuslain 1 §:n tavoitteita nykyisessä kalastuksessa ovat jo periaatteessa heikot. Lisäksi kalaveden tuotannollinen hoito on vaikeampaa kuin muu luonnonvaratuotanto, vaikka siihen olisi haluakin. Hoidettava ekosysteemi on esimerkiksi maataloudessa tai metsätaloudessa paljon yksinkertaisempi ja helpommin havainnoitava. Tuloksekas kalavesien hoitotyö kaipaisi enemmän neuvontaa kuin muu luonnonvaratuotanto.

Nykyisellään kalavesien hoito rajoittuu paljolti istutuksiin ja pyyntirajoituksiin. Hyvin suuri kalanhoidollinen resurssi ovat erilaiset velvoiteistutukset (liittyvät vesilakiin mutta tulisi voida tarkastella kalastuslain uudistamisessa). Tämän resurssin käyttöä voisi mahdollisesti tehostaa nykyisestä ja suunnata uudelleen.

Eräitä hoitotoimenpiteitä, kuten vesikasvillisuuden tai vähäarvoisen poistoa tai on viime vuosina tehty satunnaisilla kehittämishankkeilla. Tämä toimintatapa ei kuitenkaan pysty tuottamaan hoidollista pitkäjänteisyyttä.

Nykyinen kalastuslaki perustuu samanaikaisesti vesialueomistajuuteen sekä kohtuullisen laajoihin yleiskalastusoikeuksiin. Tämä järjestely toimii sellaisilla alueilla, joilla on kalastuskysyntää vastaavaa kalastoa. Valitettavasti kasvava osa vesialueista on sellaisia, ettei luonnettaan muuttuva kalavesien omistus jaksa johtaa kiinnostukseen kalatalouden kehittämiseen: Osakaskuntien eli kalastuskuntien osakkaat asuvat lisääntyvästi muualla kuin kalavesien äärellä ja aiempi asumisen ja merkittävän kotitarvekalastuksen kautta vallinnut yhteys kalavesiin on häviämässä. Ainakin Pohjois-Suomessa tällainen kehitys on ollut voimakasta ja on johtanut "nukkuviin" kalastuskuntiin. - Virkistyskalastus ei puolestaan pysty synnyttämään kiinnostusta tietyn kalaveden pitkäjänteiseen hoitoon: kalastus on satunnaista ja kohdistuu laajoille alueille.

Kalatalouden kehittämistyötä vaikeuttaa merkittävästi myös se, että kalastuksen valvonta on vähäistä sekä sisävesillä että merialueella. Nykyisen lainsäädännön tarjoamat edellytykset valvontaan ovat riittämättömät. Samaan ongelmakenttään liittyy se, etteivät nykyiset säädökset anna joustavia mahdollisuuksia lyhytaikaisiin toimenpiteisiin istutusten turvaamiseksi.

Ammattikalastuksen asema on muuttunut hankalaksi johtuen pääasiassa viljelykalan tuotannon kasvusta. Kehityssuuntaus todennäköisesti jatkuu johtuen siitä, ettei luonnonkalatuotanto riitä globaaliin kalankysyntään. Tästä huolimatta luonnonkalastoon kohdistuvalla ammattikalastuksella edelleen hyvät perusteet, sillä luonnonkalalle on oma kysyntänsä ja tietty osa kalastosta sopii nimenomaan ammattikalastukseen. Ammattikalastuksen harjoittamisen edellytyksiä tulisikin uudistuksessa laajentaa, jottei se katoaisi kokonaan.

Kalastusharrastus on edelleen laajaa, mutta se on supistumassa. Kalastuslain uudistamisen yhtenä tavoitteena tulisi olla kalastuksen säilyttäminen koko kansan harrastuksena.

Edellä esitetyn perusteella Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että kalastuslainsäädännön uudistamisen yleistavoitteena tulisi olla kalastuksesta syntyvän yhteiskunnallisten hyödyn sekä vesialueomistajahyödyn lisääminen lähemmäksi vesialueiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kalastuslainsäädännön uudistuksen osatavoitteiksi ja niihin liittyviksi toimenpideaihoiksi liitto näkee seuraavassa lueteltuja asioita. Osa niistä vaatinee erillisselvityksen ennen lainsäädännön suunnittelua. Eräät tavoitteet liittyvät muuhun lainsäädäntöön. Tarvittaessa tulisi uudistusta voida ulottaa myös kalastuslakia laajemmaksi. Pohjois-Pohjanmaan liitto on valmis myös jatkossa keskustelemaan uudistuksesta.

- **Aktiivisen kalatalouden hallinnollisten edellytysten parantaminen:** kalastusalueiden toimivallan lisääminen, kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmiin toiseksi vaihtoehdoksi tarkempi taso, jolla on enemmän oikeusvaikutuksia, kalastuskuntien yhdistämisen suosiminen, järjestäytymisvelvoite, toimimattomiin kalastuskuntiin puuttuminen
- **Uudistettavan kalastuslainsäädännön yksityiskohtaisuustason selvittäminen** liittyen em. alueellisen toimivallan lisäämiseen ja EU:n vaateisiin
- **Kalatalousneuvonnan uudelleenjärjestely** nykyistä kalastusta vastaavaksi: päällekkäisen neuvonnan yhdistäminen
- Kantojen tilan, hoitotarpeet ja kalastuspaineen huomioon ottavan **erityisaseman määrittely lohelle ja meritaimenelle:** tehokkaiden lohipyödyksen käyttöoikeuden supistaminen vain todellisiin ammattikalastajiin, samalla tarkasteltava erillisen lohiasetuksen tarve ja sisältö jatkossa
- **Kalastuksen valvonnan uudistaminen** kokonaisuudessaan: lohen osalta tarkasteltava myös valvontaa tukevia keinoja (hallussapitokielto ei-ammattimaisille, saaliin merkitseminen)
- **Ammattikalastuksen määrittelyn uudistaminen** todellisen liiketaloudellisen tuloksen merkittävyyteen perustuvaksi
- **Ammatillisen kalastuksen edellytysten parantaminen:** ammattikalastukseen soveltuvien vesien ohjaaminen pitkäjänteiseen ammattikalastukseen ja ammattikalastusoikeuden lupajärjestelyt, matkailukalastuksen järjestäjän asema, hoitokalastus ammattikalastuksen osaksi, lohen ja meritaimenen merisaaliin suuntaaminen ei-ammattimaisilta kalastajilta ammattikalastajille
- **Kalastuksen hoidon rahoituspohjan arviointi** ja mahdolliset toimenpiteet
- **Vähäarvoisen kalaston hoitokalastuksen järjestäminen** nykyistä systemaattisemmaksi ja ammattimaisemmaksi (ammattikalastuksen tuetuksi osa-alueeksi)
- **Velvoiteistutusresurssin käytön tehostaminen:** liittyä vesilakiin, vaatii erillisselvityksen
- Kalastusoikeuksiin (myös yleiskalastusoikeudet) kohdistuvien **lyhytaikaistointimenpiteiden helpottaminen istutusten turvaamiseksi**

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Vt. maakuntajohtaja

Pauli Harju

Ympäristöpäällikkö

Ismo Karhu